

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1994-1995**

10 MAART 1995

**Ontwerp van wet betreffende seksueel
misbruik ten aanzien van minderjarigen****MEMORIE VAN TOELICHTING**

Het ontwerp van wet dat de Regering u voorlegt, past in het kader van haar programma om seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen te bestrijden, waarvan ook het ontwerp houdende invoering van een artikel 380*quinquies* in het Strafwetboek dat erop is gericht jongeren te beschermen tegen sekslijnen, deel uitmaakt. Meer algemeen beschouwd strekt het ontwerp ertoe een antwoord te bieden op de petitie inzake de strijd tegen de pedofilie die door mevrouw Marie-France Botte en de heer Claude Lelièvre, algemeen afgevaardigde bij « Droits de l'enfant et de l'aide à la jeunesse » van de Franse Gemeenschap, is ingediend.

Deze petitie, die door meer dan 380 000 personen is ondertekend, is op 17 juni 1994 aan Zijne Majesteit de Koning overhandigd. Zij was tevens gericht aan de heer Dehaene, Eerste minister van de federale Regering en aan mevrouw Onkelinx, minister-president van de Franse Gemeenschap. In het ontwerp van wet, dat niet alleen betrekking heeft op de pedofilie, maar meer algemeen het verschijnsel van seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen en zelfs het weigeren van bijstand aan personen in gevaar betreft, is eveneens rekening gehouden met het voorstel van wet houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie.

SÉNAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1994-1995**

10 MARS 1995

**Projet de loi relative aux abus sexuels
à l'égard des mineurs****EXPOSÉ DES MOTIFS**

Le projet de loi que le Gouvernement a l'honneur de vous soumettre s'inscrit dans le cadre de son programme visant à lutter contre les abus sexuels dont sont victimes les enfants. Il s'ajoute à son projet de création d'un article 380*quinquies* dans le Code pénal visant la protection des jeunes à l'égard du phénomène du « téléphone rose » et s'inscrit plus globalement dans le contexte de la réponse apportée à la pétition dite de « lutte contre la pédophilie », déposée le 17 juin 1994 par Mme Marie-France Botte et M. Lelièvre, délégué général aux droits de l'enfant et de l'aide à la jeunesse de la Communauté française de Belgique.

Cette pétition qui a recueilli plus de 380 000 signatures a été déposée le 17 juin 1994 entre les mains de Sa Majesté le Roi. Le Premier ministre du Gouvernement fédéral, M. Dehaene et la ministre-présidente du Gouvernement de la Communauté française, Mme Onkelinx, ont également été les destinataires de cette pétition. Le projet de loi qui dépasse la question de la pédophilie pour envisager plus globalement le phénomène de l'abus sexuel à l'égard des mineurs, voire le défaut d'assistance à personne en danger, a également tenu compte de la proposition de loi contenant des dispositions en vue de la répression de la traite des êtres humains et de la pornographie infantile.

Artikel 1

Verjaringstermijn

Wanneer de rechterlijke macht geconfronteerd wordt met situaties waarin kinderen (in het algemeen door een naast familielid) zijn misbruikt, en onder diens gezag en invloed zijn gebleven terwijl de verjaringstermijn liep, moet zij regelmatig vaststellen dat de strafvordering is verjaard op de dag dat het slachtoffer eindelijk de morele kracht heeft om klacht in te dienen.

Hoewel de wens bestaat om hulp te bieden aan de slachtoffers door de verjaringstermijn gevoelig te verlengen, moet worden opgemerkt dat zulks, ook voor het slachtoffer, niet alleen voordelen biedt.

Tot de nadelen van de verlenging van de verjaringsstermijn behoort het feit dat het slachtoffer het risico loopt zich te moeten verantwoorden, te weten dat moet worden verklaard waarom betrokkene zo laat een vordering heeft ingesteld, waarbij haar de vaagheid van bepaalde herinneringen of winstbejag wordt verweten. Dergelijke rechtsovereenkomsten kunnen bij het slachtoffer aanleiding geven tot een ernstig emotioneel trauma en tot een gevoel van vernedering wegens de aanvallen op zijn/haar geloofwaardigheid, waarbij alle details van zijn/haar privé-leven, daaronder ook zijn/haar vroegere en zelfs huidige seksuele leven, openbaar worden gemaakt.

Gelet op de tijd die intussen is verstreken, zal het slachtoffer veel moeilijkheden hebben om een misbruik aan te tonen dat zich vele jaren geleden heeft voorgedaan, zodat het risico erg groot is dat het de zaak verliest.

Buiten de duur van de rechtsovereenkomst zelf, loopt het slachtoffer ook het gevaar dat het aanzienlijke kosten moet dragen voor de advocaat (burgerlijke partij, tergende en roekeloze vordering) zonder dat het daarvoor misschien iets in ruil krijgt. Hierbij moet worden gevreesd voor ernstige afrekeningen tussen families waarbij het seksueel misbruik slechts als voorwendsel dient.

Anderzijds kan de verlenging van de termijn ertoe leiden dat recht geschiedt en dat door de maatschappij wordt erkend dat een weerloos persoon onrecht is aangedaan.

Het slachtoffer kan aldus zijn zelfrespect en een zekere mate van zelfbeheersing herwinnen, waardoor het zich opnieuw kan doen gelden. Hierbij komt dat de erkenning van de gestelde daden en het relaas ervan voor de rechtbank het slachtoffer de mogelijkheid biedt zijn ervaring beter te analyseren.

De rechtsgang stelt een symbolisch einde aan het taboe, maakt het geheim openbaar en het slachtoffer

Article 1er

Le délai de prescription

Confronté à des situations où des enfants ont été abusés, généralement par un proche, et sont restés sous sa dépendance et son influence pendant que courait le délai de prescription, le pouvoir judiciaire doit régulièrement constater que l'action publique est prescrite le jour où la victime a enfin les ressources morales pour porter plainte.

Malgré le désir de venir en aide à une victime, en prolongeant sensiblement le délai de prescription, il convient de remarquer que cette prolongation n'offre pas que des avantages, y compris pour la victime.

Parmi les désavantages au prolongement du délai de prescription figure le fait que la victime risque de devoir se justifier, notamment en expliquant l'introduction tardive de son action, se voyant reprocher le flou de certains de ses souvenirs ou l'appât du gain. Au plus le temps a passé, au plus une telle action peut engendrer chez la victime un traumatisme émotionnel grave et une humiliation suite aux attaques portées contre sa crédibilité où l'on peut supposer que les détails de sa vie privée ne seront pas épargnés.

Eu égard au temps écoulé, la victime aura d'énormes difficultés à prouver un abus plusieurs années après qu'il a eu lieu de sorte que les risques sont considérables que l'affaire n'aboutisse pas pour la victime.

Outre la durée de l'action elle-même, la victime risque encore de devoir supporter d'importants honoraires d'avocat (partie civile, action téméraire et vexatoire) pour éventuellement ne rien gagner en échange. De sérieux règlements de compte intrafamiliaux dont l'abus sexuel ne serait qu'un prétexte sont à craindre.

D'un autre côté, la prolongation du délai peut permettre que justice soit faite et établir une reconnaissance sociale de ce qu'un tort à une personne démunie a été réalisé.

La victime peut ainsi voir restauré son amour-propre et regagner une certaine maîtrise d'elle-même et une certaine autorité. S'y ajoute le fait que la reconnaissance des actes accomplis et leur relation devant le tribunal permettent à la victime de mieux analyser sa propre expérience.

L'action en justice met symboliquement fin au tabou, elle dévoile le secret et la victime peut obtenir

kan een financiële compensatie krijgen voor de gevolgen op lange termijn veroorzaakt door het seksueel misbruik, ongeacht of deze van psychologische, fysieke of economische aard zijn.

De rechtsgang heeft een algemeen preventief effect (afschrikkingssignaal naar de bevolking toe), alsook een individueel preventief effect (afschrikkingssignaal om recidive door de agressor te voorkomen). In de praktijk blijkt immers dat tal van klachten, die thans als laattijdig worden beschouwd, worden ingediend wanneer de agressor dreigt te recidiveren ten aanzien van een zuster of van de dochter zelf van het slachtoffer, dat ditmaal de moed heeft om te reageren opdat niemand anders zou moeten ondergaan wat zijzelf heeft moeten doorstaan.

Rekening houdend met deze omstandigheden en na de procureurs-generaal te hebben geraadpleegd, is als oplossing gekozen voor het uitstel van de aanvang van de verjaringstermijn. De verjaringstermijn gaat slechts in vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt.

Artikel 2

Verhoor van minderjarigen

Teneinde te voorkomen dat het slachtoffer een tweede maal lijdt, is het van belang dat het kind of de adolescent niet teveel wordt getraumatiseerd door de verhoren nodig om de waarheid aan het licht te brengen. Het probleem geeft des te meer reden tot ongerustheid daar geregeld zal worden overgegaan tot een onvermijdelijk medisch onderzoek dat op zijn beurt dikwijls als een gevoelige inmenging in het privéleven wordt beschouwd. Bij seksuele misdrijven kunnen niet alleen de onbekendheid met de plaats en de strafrechtelijke context storende elementen vormen tijdens het verhoor, maar ook het onderwerp van het verhoor, aangezien het betrekking heeft op de seksuele intimiteit. Het is derhalve belangrijk erover te waken dat de minderjarige reeds vanaf zijn eerste verhoor door de verbalisanten, kan worden begeleid door een persoon van zijn keuze.

Op het tijdstip van de oproeping moet de jongere dan ook van voornoemd recht in kennis worden gesteld. De betrokken instanties moeten aan het kind of de adolescent zelf vragen of hij wenst te worden begeleid, teneinde te voorkomen dat zulks bijna gedwongen of automatisch geschiedt, terwijl kan worden verondersteld dat een jongere zich niet noodzakelijk op zijn gemak voelt wanneer hij in aanwezigheid van een verwant over seksuele feiten of gedragingen moet praten. Een behoorlijke toepassing van die bepaling zal het kind of de adolescent geruststellen, wat ook het gerechtelijk onderzoek ten goede zal komen.

De procureurs des Konings of de onderzoeksrechters moeten, zelfs tijdens het verhoor, beslissen of

une compensation financière en contrepartie des effets à long terme causés par l'abus sexuel qu'ils soient psychologiques, physiques ou économiques.

L'action en justice a un effet de prévention générale (message de dissuasion à l'adresse de la population) et de prévention individuelle (message de dissuasion de recommencer à l'égard de l'agresseur). La pratique enseigne en effet que de nombreuses plaintes, qui sont actuellement considérées comme tardives, sont déposées quand l'agresseur menace de recommencer à l'égard d'une sœur ou de la propre fille de la victime, celle-ci trouvant cette fois le courage de réagir pour qu'autrui n'ait pas à subir ce qu'elle a eu à subir.

Eu égard à ces circonstances, après avoir consulté les procureurs généraux, c'est la solution du report du début du délai de prescription qui a été retenue, celui-ci ne courant qu'à partir de l'âge de 18 ans.

Article 2

Quant à l'audition des mineurs

S'agissant d'éviter une victimisation secondaire, il est important que l'enfant et l'adolescent victimes puissent ne pas être trop perturbés par les auditions nécessaires à l'établissement de la vérité. Le problème est d'autant plus préoccupant qu'il sera régulièrement procédé à un inévitable examen médical lui-même régulièrement ressenti comme particulièrement intrusif. Dans le domaine des infractions sexuelles, ce n'est pas seulement l'étrangeté des lieux et le contexte pénal des auditions qui risquent d'être perturbants, c'est aussi le contenu même qui concerne l'intimité sexuelle. Il est dès lors important de veiller à ce que le mineur au sens civil du terme, puisse se faire accompagner par une personne de son choix dès sa première audition par les verbalisants.

Il faudra être attentif à ce que le jeune soit, au moment de la convocation, informé de ce droit. L'autorité veillera à interroger l'enfant ou l'adolescent lui-même sur son souhait d'être accompagné afin d'éviter un accompagnement quasi forcé ou automatique alors qu'il est compréhensible qu'un jeune ne se sente pas nécessairement à l'aise pour parler de faits ou d'attitudes sexuels devant, par exemple, un proche parent. Bien appliquée, cette disposition devrait permettre à l'enfant ou à l'adolescent de se sentir plus à l'aise, ce qui peut en outre servir l'enquête judiciaire.

Il appartient au procureur du Roi ou au juge d'instruction de décider, même en cours d'audition,

er grond bestaat om de minderjarige niet te laten begeleiden. Die beslissing moet, voor ieder geval afzonderlijk, met redenen worden omkleed, waarbij het belang van de minderjarige en het ontdekken van de ware toedracht een doorslaggevende rol spelen. Dergelijke strijdige beslissing van de procureur des Konings of de onderzoeksrechter kan slechts worden genomen wanneer zij respectievelijk geadieerd werden. De met redenen omklede weigering heeft betrekking op een duidelijk omschreven persoon.

Artikel 3

Weigering van bijstand aan persoon in gevaar

Naast een strafverzwaring voor het weigeren van bijstand aan personen in gevaar van zes maanden tot een jaar, wordt bovendien nog een verzwaring ingevoerd wanneer het slachtoffer minderjarig is. Op deze wijze wordt gestreefd naar een responsabilisering van de volwassenen ten aanzien van minderjarigen die gevaar lopen. Tevens moet erover worden gewaakt dat het beginsel van de maatschappelijke solidariteit, beschouwd vanuit het oogpunt van het individu, niet wordt afgezwakt door een samenleving waar alles zo maar op zijn beloop gelaten wordt. Tussen de ongepaste inmenging en de gewetenloosheid ligt de hele ruimte van de volwassen verantwoordelijkheid ten aanzien van andere volwassenen en van kinderen. Het bijstaan van een kind in nood kan verscheidene vormen aannemen: luisteren naar het kind, zeggen dat het goed was te praten en hulp te zoeken, dat alles in het werk zal worden gesteld om spoedig bescherming te bieden, verwijzen naar bekwame personen die opgeleid zijn om het kind te begeleiden. Men zal zich uiteraard pas in laatste instantie tot het gerecht wenden.

Het is vanzelfsprekend dat de gevoeligheid voor het lot van de minderjarige — de leeftijd wordt hier op burgerrechtelijke vlak beschouwd — de Regering ertoe aanzet, strenger op te treden wanneer de weigering van bijstand betrekking heeft op een minderjarige. Derhalve wordt de voorgestelde straf verdubbeld, te weten van een tot twee jaar. Hoewel het begrijpelijk is dat een kind niet durft te spreken uit vrees, kan van een volwassene die op de hoogte is van de feiten, daarentegen niet worden aanvaard dat hij het stilzwijgen bewaart, ongeacht of hij een verwante is van het slachtoffer of van de agressor.

De wijziging van het huidige artikel 422*bis* van het Strafwetboek is niet beperkt tot het geval waarin het ernstige gevaar in een seksueel misbruik zou kunnen bestaan, aangezien de wijziging geen enkele beperking inhoudt voor het toepassingsgebied van artikel 422*bis* van het huidige Strafwetboek.

qu'il n'y a éventuellement pas lieu, dans un cas d'espèce, de permettre cet accompagnement. Cette décision sera, au cas par cas, motivée eu égard à l'intérêt du mineur ou à la manifestation de la vérité et n'interviendra que dans le cadre de leur saisine respective. Le refus motivé porte sur une personne bien définie.

Article 3

La non-assistance à personne en danger

Outre un renforcement de la peine prévue pour la non-assistance à personne en danger qui passe de six mois à un an, une aggravation de peine est également créée lorsque la victime est mineure d'âge. Il s'agit ainsi de responsabiliser les adultes à l'égard des mineurs en danger et de veiller à ce que le principe de la solidarité sociale, envisagée sur le plan individuel, ne s'émousse pas au contact d'une communauté socialement organisée de sorte qu'il n'y aurait qu'à laisser faire. Entre l'ingérence inopportune et le fait de se voiler la conscience, il y a tout cet espace de responsabilité adulte à l'égard des autres adultes et des enfants. Assister un enfant en danger peut revêtir plusieurs formes: l'écouter, lui dire qu'il a eu raison de parler et de chercher de l'aide, qu'on va tout mettre en œuvre pour le protéger rapidement, l'orienter vers des professionnels compétents qui pourront le prendre en charge. Le recours à la justice ne sera, bien sûr, qu'une solution ultime.

Il va de soi que la sensibilité au sort du mineur d'âge, âge envisagé sur le plan civil, amène le Gouvernement à proposer de sévir davantage quand l'acte de non-assistance se rapporte à un mineur de sorte que la peine proposée est doublée, passant d'un à deux ans. Si, en effet, dans un contexte de crainte, il est compréhensible que l'enfant se taise, il n'est par contre pas possible de tolérer un tel silence de la part d'un adulte témoin, qu'il soit ou non dans un lien de parenté avec la victime ou l'agresseur.

La modification de l'article 422*bis* du Code pénal n'est pas limitée au cas où le péril grave consisterait en un abus sexuel, la modification n'établissant aucun rétrécissement du champ d'application de l'article 422*bis* actuel du Code pénal.

Artikel 4

**Correctionalisering van de misdaad
van verkrachting**

Artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden huldigt het beginsel dat een misdaad slechts kan worden gecorrectionaliseerd als de in de wet bepaalde straf twintig jaar dwangarbeid niet te boven gaat. Voornoemd artikel voorziet nochtans in zes uitzonderingen op deze regel in verband met misdaden die, hoewel zij strafbaar zijn met meer dan twintig jaar dwangarbeid of zelfs met de doodstraf, wegens verzachtende omstandigheden kunnen worden gecorrectionaliseerd.

Artikel 375, laatste lid, van het Strafwetboek bepaalt dat de persoon die de misdaad van verkrachting pleegt op een kind dat geen volle tien jaar oud is, wordt gestraft met levenslange dwangarbeid. Onder verkrachting moet in dit verband elke vorm van seksuele penetratie worden verstaan, ongeacht de aard ervan of het daarbij aangewende middel.

De strafmaat belet derhalve dat deze misdaad wordt gecorrectionaliseerd. Alleen het Hof van assisen is bevoegd voor de behandeling van dergelijke zaken.

In dit geval hebben de gevolgen op strafrechtelijk gebied verbonden aan de bijzondere procedure van een assisenproces, aan de openbaarheid ervan (zelfs indien het plaatsvindt achter gesloten deuren), alsook aan de traagheid van de procedure tot inleiding van het proces een bijzonder traumatiserende invloed op het kind.

Het ontwerp strekt er tevens toe «technische» interneringen te voorkomen, die er vooral op zijn gericht te beletten dat de zaak voor het Hof van assisen wordt gebracht, alsook afwijkende interpretaties te vermijden die erin bestaan dat aan de term «penetratie» niet de gewone betekenis wordt gegeven, of zelfs geen rekening wordt gehouden met elementen op grond waarvan penetratie kan worden vastgesteld.

Door dergelijke delicten te correctionaliseren, wordt tegemoetgekomen aan de bezorgdheid van de centra voor hulp aan kinderen slachtoffer van seksuele mishandelingen. Deze centra wijzen over het algemeen op het belang van een snelle bestraffing teneinde het kind van zijn schuldgevoel te bevrijden. Zodoende wordt ook het vertrouwen van deze centra ten opzichte van de justitie vergroot, aangezien de automatische verwijzing van dergelijke delicten naar het Hof van assisen onzekerheid doet ontstaan betreffende de toepasbare straf zodanig dat een groot aantal gevallen niet aan de autoriteiten wordt aangegeven uit vrees dat de gepleegde feiten niet in verhouding zouden staan tot de opgelegde straf.

Article 4

**La possibilité de correctionnalisation
du crime de viol**

L'article 2 de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes pose le principe qu'un crime ne peut être correctionnalisé que si la peine prévue par la loi n'excède pas 20 ans de travaux forcés. Cet article prévoit cependant 6 exceptions à cette règle, énumérant des crimes qui, punissables de travaux forcés supérieurs à 20 ans, voire de la peine de mort, peuvent cependant être correctionnalisés par admission de circonstances atténuantes.

L'article 375, dernier alinéa, du Code pénal punit de travaux forcés à perpétuité le viol, c'est-à-dire tout acte de pénétration sexuelle de quelque nature qu'il soit et par quelque moyen que ce soit, commis sur un enfant de moins de 10 ans accomplis.

Le taux de la peine empêche donc la correctionnalisation de ce crime. Seule la Cour d'assises peut en connaître.

Dans un tel cas, ce sont les conséquences pénales rattachées à la solennité d'un procès d'assises, à la publicité (même s'il y a huis clos) et à la lenteur de la procédure devant aboutir au procès d'assises qui deviennent particulièrement traumatisantes pour l'enfant.

Le projet veut en outre prévenir toute tendance à prononcer des internements «techniques» qui viseraient principalement à éviter la Cour d'assises et toute dérive consistant à ne pas conférer au terme «pénétration» le sens ordinaire qui est le sien, voire à omettre de tenir compte des éléments qui permettent de constater qu'il y a eu pénétration.

Permettre la correctionnalisation de ce type d'infraction, c'est rencontrer la préoccupation des centres s'occupant de l'aide aux enfants victimes de sévices sexuels qui insistent généralement sur l'importance de la sanction rapide qui permet de déculpabiliser l'enfant. C'est également augmenter la confiance de ces centres envers la justice dans la mesure où l'automatisme du renvoi en Cour d'assises aboutit à une incertitude quant à la peine à encourir de sorte qu'un nombre appréciable de cas ne sont pas déclarés aux autorités par crainte d'une inappropriation entre les faits et la peine qui sanctionne l'auteur de l'acte.

De mogelijkheid om bepaalde verkrachtingen gepieegd op kinderen beneden de tien jaar te correctionaliseren, belet geenszins dat het Hof van assisen de bevoegde instantie blijft waarvoor dergelijke misdaden worden behandeld gezien de correctionalisering geen afbreuk doet aan de kwalificatie van het misdrijf. Georganiseerde criminaliteit (netwerken van pedofilie), en kennelijk ernstige geweldpleging beschouwd vanuit het standpunt van de agressor of vanuit het standpunt van het slachtoffer behouden ten volle hun plaats voor het Hof van assisen. Het ontwerp van wet is er niet op gericht de correctionalisering van verkrachting van kinderen beneden de tien jaar aan te moedigen, maar is veeleer een instrument dat ertoe strekt om, geval per geval, te voorkomen dat het slachtoffer een tweede maal lijdt en om ervoor te zorgen dat de meest geschikte maatregelen de dader wordt opgelegd.

In het ontwerp van wet wordt voorgesteld het derde lid van artikel 2 aan te vullen met een uitzondering—het wordt punt 7°. Dit verstoort de wijze waarop de lijst van de eerste zes uitzonderingen is opgemaakt, te weten volgens de normale volgorde van de artikelen in het Strafwetboek. In dat geval had het logischerwijs op de derde plaats in de tekst moeten worden ingevoegd. Teneinde geen nadeel te berokkenen aan publikaties betreffende rechtspraak en rechtsleer, waarin naar het huidige punt 3° en volgende wordt verwezen, wordt voorgesteld de nieuwe uitzondering gewoonweg aan het einde van de lijst met uitzonderingen toe te voegen.

De correctionalisering is reeds in 1992 samen met de procureurs-generaal in overweging genomen. De meerderheid van de procureurs-generaal toonde zich voorstander van voornoemd ontwerp. Sedertdien hebben de heren De Clerck en Goutry bij de Kamer van volksvertegenwoordigers een voorstel van wet in precies dezelfde zin ingediend (24 november 1994; 1620/1-94/95). Het ontwerp blijkt derhalve tegemoet te komen aan de opvatting van de specialisten inzake hulpverlening aan kinderen, van de specialisten in de gerechtelijke wereld, evenals van parlementsleden die belangstelling hebben voor de problemen waarmee voornoemde rechterlijke instanties worden geconfronteerd.

Kort samengevat is voornoemd ontwerp van wet erop gericht een gepaste plaats te vinden in het geheel van wetgevende en maatschappelijke maatregelen. Dit ontwerp van wet is zeker niet hét antwoord in deze ingewikkelde problematiek (waarin elk voorstel op zijn eventuele negatieve neveneffecten moet worden onderzocht), maar biedt wel de meest geschikt geachte oplossing. Het ontwerp is het resultaat van talrijke besprekingen en is volgens de Regering thans het beste antwoord op wetgevend vlak dat op korte termijn kan worden voorgesteld.

De minister van Justitie
Melchior WATHELET

Offrir la possibilité de correctionnaliser certains viols d'enfants de moins de 10 ans, ne fait nullement obstacle au fait que la juridiction ordinaire pour un tel crime reste la Cour d'assises, le processus de correctionnalisation n'entraînant aucunement la disqualification de l'infraction. En particulier, les faits de criminalité organisée (réseaux de pédophilie) et les faits de violence caractérisée, considérés du côté de l'agresseur (acte commis) ou de la victime (ressenti), gardent pleinement leur place en Cour d'assises de sorte que le projet de loi ne se veut pas un incitant à la correctionnalisation du viol d'enfants de moins de 10 ans mais bien un instrument destiné à éviter, au cas par cas, une victimisation secondaire et à permettre l'adoption de mesures plus adéquates.

Le projet de loi propose d'introduire l'exception sous forme d'ajout au troisième alinéa de l'article 2. Devenant le point 7°, il dérange l'ordre logique qui veut que les points précédents se réfèrent à un ordre croissant d'articles du Code pénal de sorte qu'il eut été normal d'intercaler le présent texte en troisième place. Néanmoins, afin de ne pas nuire aux publications de jurisprudence et de doctrine qui se réfèrent à l'actuel point 3° et à ceux qui suivent, il est proposé de simplement ajouter le cas visé en fin de liste des exceptions.

Cette question de la correctionnalisation avait déjà été envisagée avec les procureurs généraux en 1992. Ceux-ci se sont montrés majoritairement favorables à ce projet. Depuis, messieurs De Clerck et Goutry ont introduit à la Chambre une proposition allant précisément dans le même sens (24 novembre 1994; 1620/1-94/95). Il apparaît ainsi que le projet rencontre l'opinion tant des spécialistes de l'aide à l'enfance que de ceux du monde judiciaire et des membres du parlement qui s'intéressent aux problèmes auxquels sont confrontés lesdites instances judiciaires.

En résumé, ce projet de loi est appelé à trouver sa place dans un ensemble de mesures législatives et sociales. Il n'est pas, loin s'en faut, l'unique réponse à une problématique complexe au sujet de laquelle toute intervention proposée doit être évaluée quant à ses contre-effets négatifs mais bien une réponse estimée la plus adéquate possible. Ce projet est le fruit de nombreuses concertations et apparaît au Gouvernement comme étant la meilleure réponse législative susceptible d'être actuellement proposée à bref délai.

Le ministre de la Justice,
Melchior WATHELET.

ONTWERP VAN WET

ALBERT II,

Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Onze minister van Justitie is gelast in Onze naam bij de Wetgevende Kamers het ontwerp van wet in te dienen waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Een artikel 21*bis*, luidend als volgt, wordt ingevoegd in de Voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering:

« *Artikel 21bis.* — In de gevallen bedoeld bij de artikelen 372, 373, 375 van het Strafwetboek, begint de verjaringstermijn van de strafvordering pas te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt. »

Art. 2

Hoofdstuk VII en artikel 91 van het Wetboek van strafvordering, opgeheven bij de wet van 20 juli 1990, worden hersteld in de volgende tekst:

« HOOFDSTUK VII

**Over het verhoor van minderjarigen,
slachtoffer van bepaalde misdrijven**

« *Artikel 91.* — Elke minderjarige die het slachtoffer is van de feiten bedoeld in de artikelen 372, 373, 375, 379, 380, 380*bis* van het Strafwetboek, heeft het recht zich tijdens elk verhoor vanwege de rechterlijke instanties te laten begeleiden door een meerderjarig persoon van zijn keuze, behalve wanneer het openbaar ministerie of de onderzoeksmagistraat in het belang van de minderjarige of teneinde de waarheid aan het licht te brengen, bij een met redenen omklede beslissing anders oordelen. »

Art. 3

In artikel 422*bis* van het Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 6 januari 1961, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

PROJET DE LOI

ALBERT II,

Roi des Belges,

À tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Notre ministre de la Justice est chargé de présenter en Notre nom aux Chambres législatives le projet de loi dont la teneur suit:

Article 1er

Un article 21*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le titre préliminaire du Code d'instruction criminelle:

« *Article 21bis.* — Dans les cas visés par les articles 372, 373, 375 du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique ne commence à courir qu'à partir du jour où la victime atteint l'âge de dix-huit ans. »

Art. 2

Le chapitre VII et l'article 91 du Code d'instruction criminelle, abrogés par la loi du 20 juillet 1990, sont rétablis dans le texte suivant:

« CHAPITRE VII

**De l'audition des mineurs
victimes de certains délits**

« *Article 91.* — Tout mineur d'âge victime des faits visés par les articles 372, 373, 375, 379, 380, 380*bis* du Code pénal a le droit de se faire accompagner par la personne majeure de son choix lors de toute audition effectuée par l'autorité judiciaire, sauf décision contraire motivée prise par le ministère public ou le magistrat instructeur dans l'intérêt du mineur ou de la manifestation de la vérité. »

Art. 3

À l'article 422*bis* du Code pénal, inséré par la loi du 6 janvier 1961, sont apportées les modifications suivantes:

1° In het eerste lid, worden de woorden « zes maanden » vervangen door de woorden « een jaar »;

2° Het artikel wordt aangevuld met het volgende lid:

« De straf bedoeld in het eerste lid wordt op twee jaar gebracht indien de persoon die blootstaat aan een ernstig gevaar, minderjarig is. »

Art. 4

Artikel 2, derde lid, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, gewijzigd bij de wetten van 6 februari 1985 en 11 juli 1994, wordt aangevuld als volgt:

« 7° als het gaat om een misdaad bedoeld in artikel 375, laatste lid, van het Strafwetboek. »

Gegeven te Brussel, 7 maart 1995.

ALBERT

Van Koningswege:

De minister van Justitie,

Melchior WATHELET.

1° À l'alinéa 1er, les mots « six mois » sont remplacés par les mots « un an »;

2° L'article est complété par l'alinéa suivant:

« La peine prévue à l'alinéa 1er est portée à deux ans lorsque la personne exposée à un péril grave est mineure d'âge. »

Art. 4

L'article 2, alinéa 3, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes, modifié par les lois des 6 février 1985 et 11 juillet 1994, est complété comme suit:

« 7° s'il s'agit d'un crime qui est visé à l'article 375, dernier alinéa, du Code pénal. »

Donné à Bruxelles, le 7 mars 1995.

ALBERT

Par le Roi:

Le ministre de la Justice,

Melchior WATHELET.

VOORONTWERP VAN WET VOORGELEGD AAN DE RAAD VAN STATE

Artikel 1

Een artikel 24*bis*, luidend als volgt, wordt ingevoegd in de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering:

« Artikel 24*bis*. — In de gevallen bedoeld bij de artikelen 372, 373, 375 van het Strafwetboek, begint de verjaringstermijn van de strafvordering pas te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van de meerderjarigheid bereikt. »

Art. 2

Artikel 2, derde lid, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, gewijzigd bij de wet van 11 juli 1994, wordt aangevuld als volgt:

« 7° als het gaat om een misdaad bedoeld in artikel 375, laatste lid, van het Strafwetboek. »

Art. 3

In artikel 422*bis*, eerste lid, van het Strafwetboek worden de woorden « zes maanden » vervangen door de woorden « een jaar ».

Hetzelfde artikel wordt aangevuld met een derde lid, luidend als volgt:

« De straf bedoeld in het eerste lid wordt op 2 jaar gebracht indien de persoon die blootstaat aan een ernstig gevaar, minderjarig is. »

Art. 4

In het Wetboek van strafvordering, Eerste boek, hoofdstuk VI, afdeling II, onderafdeling II, wordt een paragraaf 6 ingevoegd met als opschrift « Over het verhoor van minderjarige slachtoffers van bepaalde misdrijven », bestaande uit een artikel 90*ter*, luidende:

« Een artikel 90*ter*, luidend als volgt, wordt ingevoegd in het Wetboek van strafvordering:

« Elke minderjarige die het slachtoffer is van de feiten bedoeld in de artikelen 372, 373, 375, 379, 380, 380*bis* van het Strafwetboek, heeft het recht zich tijdens elk verhoor vanwege de rechterlijke instanties te laten begeleiden door een meerderjarig persoon van zijn keuze, behalve wanneer het openbaar ministerie of het onderzoeksmagistraat in het belang van de minderjarige of ten einde de waarheid aan het licht te brengen, bij een met redenen omklede beslissing anders oordelen. »

AVANT-PROJET DE LOI SOUMIS AU CONSEIL D'ÉTAT

Article 1er

Un article 24*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le titre préliminaire du Code d'instruction criminelle:

« Article 24*bis*. — Dans les cas visés par les articles 372, 373, 375 du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique ne commence à courir qu'à partir du jour où la victime atteint l'âge de la majorité. »

Art. 2

L'article 2, alinéa 3, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes, modifiée par la loi du 11 juillet 1994, est complété comme suit:

« 7° s'il s'agit d'un crime qui est visé à l'article 375, dernier alinéa, du Code pénal. »

Art. 3

Dans l'article 422*bis*, alinéa 1er, du Code pénal, les mots « six mois » sont remplacés par les mots « un an ».

Dans le même article, un alinéa 3 est ajouté, libellé comme suit:

« La peine prévue à l'alinéa 1er est portée à 2 ans lorsque la personne exposée à un péril grave est mineure d'âge. »

Art. 4

Il est inséré dans le Code d'instruction criminelle, au livre 1er, chapitre VI, section II, distinction II, un paragraphe 6 intitulé « De l'audition des mineurs victimes de certains délits », et comprenant un article 90*ter*, rédigé comme suit:

« Un article 90*ter*, rédigé comme suit, est inséré dans le Code d'instruction criminelle:

« Tout mineur d'âge victime des faits visés par les articles 372, 373, 375, 379, 380, 380*bis* du Code pénal a le droit de se faire accompagner par la personne majeure de son choix lors de toute audition effectuée par l'autorité judiciaire, sauf décision contraire motivée prise par le ministère public ou le magistrat instructeur dans l'intérêt du mineur ou de la manifestation de la vérité. »

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede Kamer, op 21 februari 1995 door de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken verzocht hem, binnen een termijn van ten hoogste drie dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van wet « betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen », heeft op 24 februari 1995 het volgend advies gegeven:

Volgens artikel 84, tweede lid, dat bij de wet van 15 oktober 1991 is ingevoegd in de gecoördineerde wetten op de Raad van State, moet de minister, wanneer hij vraagt dat het advies van de afdeling wetgeving binnen een termijn van ten hoogste drie dagen wordt gegeven, dat verzoek om spoedbehandeling met bijzondere redenen omkleden.

In het onderhavige geval luidt de motivering aldus:

« L'urgence résulte de la nécessité de pouvoir faire bénéficier au plus tôt les victimes de l'avantage prévu par l'avant-projet et, subsidiairement, pour permettre de soulager rapidement les Cours d'assises de l'arriéré judiciaire se rapportant aux abus sexuels. »

*
* *

ONDERZOEK VAN HET ONTWERP

Bepalend gedeelte

Algemene opmerking

De volgorde van de artikelen 2 en 4 moet worden omgekeerd. Artikel 4 brengt immers net zoals artikel 1 een wijziging aan in het Wetboek van Strafvordering, terwijl artikel 2 de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden wijzigt.

Artikel 1

Artikel 24bis. — 1. Het zou beter zijn de ontworpen bepaling op te nemen in een artikel 21bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, daar artikel 21 van hetzelfde Wetboek betrekking heeft op de verjaring van strafbare feiten.

2. Om te voorkomen dat het bewijsmateriaal na een lange duur vervalst en dat afbreuk wordt gedaan aan de rechten van verdedi-

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième Chambre, saisi par le Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques, le 21 février 1995, d'une demande d'avis, dans un délai ne dépassant pas trois jours, sur un avant-projet de loi « relative aux abus sexuels à l'égard des mineurs », a donné le 24 février 1995 l'avis suivant:

Suivant l'article 84, alinéa 2, introduit par la loi du 15 octobre 1991 dans les lois coordonnées sur le Conseil d'État, l'urgence qui permet au ministre de demander que l'avis de la section de législation soit donné dans un délai ne dépassant pas trois jours doit être spécialement motivée.

En l'occurrence:

« L'urgence résulte de la nécessité de pouvoir faire bénéficier au plus tôt les victimes de l'avantage prévu par l'avant-projet et, subsidiairement, pour permettre de soulager rapidement les Cours d'assises de l'arriéré judiciaire se rapportant aux abus sexuels. »

*
* *

EXAMEN DU PROJET

Dispositif

Observation générale

Les articles 2 et 4 doivent être intervertis. En effet, l'article 4, comme l'article 1er, apporte une modification au Code d'instruction criminelle, alors que l'article 2 modifie la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes.

Article 1er

Article 24bis. — 1. La disposition en projet trouverait mieux sa place sous un article 21bis du titre préliminaire du Code d'instruction criminelle, l'article 21 du même code ayant trait à la prescription des infractions.

2. Le danger de dépérissement des preuves après une longue période et le risque d'atteinte aux droits de la défense peuvent

ging, is het allicht verkieslijk dat het vonnis gewezen wordt binnen een redelijke termijn nadat de feiten gepleegd zijn, doch er hoeft in dit verband niet te worden verwezen, zoals in de memorie van toelichting het geval is, naar « de voorschriften van artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de mens en de Fundamentele Vrijheden (...) (redelijke termijn) » (1), zoals de gemachtigde van de minister toegeeft in de toelichtingen die hij aan de Raad van State heeft verstrekt (2).

Het staat aan de wetgever om de nadelen die voortvloeien uit het verdagen van de verjaringstermijn, zoals in het ontwerp wordt voorgeschreven, af te wegen tegen de moeilijkheden die rijzen bij de toepassing van de huidige teksten.

3. De vaststelling van de « leeftijd van de meerderjarigheid » is een essentieel gegeven in de algemene strekking van de hervorming, daar ze bepalend is voor de vaststelling van de datum waarop de verjaringstermijn ingaat. De gemachtigde van de minister heeft daaromtrent de volgende preciseringen verstrekt.

« Artikel 1: Begrip « leeftijd van de meerderjarigheid ».

Vraag die zich aandient is, met betrekking tot het slachtoffer van een misdrijf, wat dient verstaan te worden onder « meerderjarigheid ».

Waar dit begrip eerder sporadisch in het Strafwetboek voorkomt (art. 380bis en ter van het Strafwetboek), wordt het begrip minderjarig, als tegenhanger, wel herhaaldelijk gebruikt in het Strafwetboek. Ik verwijs naar de artikelen 135quater, 368, 372, 373, 375, 379, 380, 380bis, 386, 386bis en 493 van het Strafwetboek. Ook in bijzondere wetten wordt « minderjarige » gebruikt. Denken we maar aan artikel 2bis van de wet van 24 februari 1921 (zogenaamd drugswet).

In bepaalde artikels van het Strafwetboek, bijvoorbeeld artikel 77, heeft de wetgever het over: « geen volle 18 jaar oud ». Dit vermijdt uiteraard elke discussie.

Over de meeste hierboven vermelde artikels, waar de minderjarigheid vooral gezien wordt als een verzwarend element, bestaat evenmin discussie. Zo heeft met betrekking tot artikel 379 van het Strafwetboek het Hof van Cassatie (Cass. nr. 7372 van 3 mei 1979) gesteld: « In de zin van dit artikel moet onder het woord « minderjarige » worden verstaan iedereen die de meerderjarige leeftijd, zoals die door de Belgische burgerlijke wet is vastgesteld, niet heeft bereikt. »

Artikel 386 van het Strafwetboek is in zekere zin een apart geval omdat de wil van de wetgever hier duidelijk ook was de ouderlijke macht in stand te houden. A. De Nauw « Inleiding tot het bijzonder strafrecht » (2e uitgave), bespreekt dit artikel op de bladzijden 81 en volgende. Hij stelt dat wanneer de ontvoerde persoon van

militer pour un jugement dans un délai raisonnable après la perpétration des faits, sans qu'il soit indispensable de se référer, sur ce point, comme le fait l'exposé des motifs, « aux prescriptions de l'article 6 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales (délai raisonnable) » (1) ainsi qu'en convient le délégué du ministre dans les explications qu'il a transmises au Conseil d'État (2).

Il appartient au législateur de mettre en balance les inconvénients résultant du report du délai de prescription prévu par le projet avec les difficultés que soulève l'application des textes actuels.

3. La détermination de l'« âge de la majorité », essentielle dans l'économie générale de la réforme, puisqu'elle conditionne la détermination de la date de prise de cours du délai de prescription, a fait l'objet des précisions suivantes de la part du délégué du ministre.

« Artikel 1: Begrip « leeftijd van de meerderjarigheid ».

Vraag die zich aandient is, met betrekking tot het slachtoffer van een misdrijf, wat dient verstaan te worden onder « meerderjarigheid ».

Waar dit begrip eerder sporadisch in het strafwetboek voorkomt (art. 380bis en ter S.W.B.), wordt het begrip minderjarig, als tegenhanger, wel herhaaldelijk gebruikt in het Strafwetboek. Ik verwijs naar de artikelen 135quater, 368, 372, 373, 375, 379, 380, 380bis, 386, 386bis en 493 van het S.W.B. Ook in bijzondere wetten wordt « minderjarige » gebruikt. Denken we maar aan artikel 2bis van de wet van 24 februari 1921 (zogenaamd drugswet).

In bepaalde artikels van het strafwetboek, bijvoorbeeld artikel 77, heeft de wetgever het over: « geen volle 18 jaar oud ». Dit vermijdt uiteraard elke discussie.

Over de meeste hierboven vermelde artikels, waar de minderjarigheid vooral gezien wordt als een verzwarend element, bestaat evenmin discussie. Zo heeft met betrekking tot artikel 379 S.W.B. het Hof van Cassatie (Cass. nr. 7372 van 3 mei 1979) gesteld: « In de zin van dit artikel moet onder het woord « minderjarige » worden verstaan iedereen die de meerderjarige leeftijd, zoals die door de Belgische burgerlijke wet is vastgesteld, niet heeft bereikt. »

Artikel 386 S.W.B. is in zekere zin een apart geval omdat de wil van de wetgever hier duidelijk ook was de ouderlijke macht in stand te houden. A. De Nauw « Inleiding tot het bijzonder strafrecht » (2e uitgave), bespreekt dit artikel op de bladzijden 81 en volgende. Hij stelt dat wanneer de ontvoerde persoon van een

(1) Zie daaromtrent J. Velu en R. Ergec, R.P.D.B., deel VII, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 513, blz. 304; C. Hennau en J. Verhaegen, *Droit pénal général*, Brussel, Bruylant, 1991, nr. 269, blz. 211.

(2) Memorie van toelichting: verwijzing naar artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de mens en de Fundamentele Vrijheden.

Inderdaad dient de vraag gesteld naar het aanvangspunt van de « redelijke termijn ». Prof. R. Verstraeten behandelt deze materie in zijn « Handboek Strafvordering » in de nummers 1091 en 1092. Hij leidt uit artikel 6.1 E.V.R.M. af dat de redelijke termijn begint te lopen vanaf het ogenblik waarop iemand het voorwerp uitmaakt van een « vervolging ». Het Europees Hof heeft beslist dat dit het geval is zodra de betrokkene beschuldigd is en op de hoogte is gebracht van deze beschuldiging.

Als van de in dit ontwerp voorgestelde mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, zal de klacht van het ondertussen meerderjarig geworden slachtoffer (veelal) het begin betekenen van het vooronderzoek en leiden tot de beschuldiging. En pas dan neemt de « redelijke termijn » een aanvang.

Het ware inderdaad aangewezen om in de memorie van toelichting de laatste paragraaf met betrekking tot artikel 1 als volgt te redigeren:

« Het was immers van belang niet te zeer af te wijken van de Belgische rechtsregels, hoewel bepaalde niet-Europese Staten zelfs iedere verjaringstermijn in dit verband hebben afgeschaft. »

(1) Voyez sur ces questions, J. Velu et R. Ergec, R.P.D.B., tome VII, Bruxelles, Bruylant, 1990, n° 513, p. 304; C. Hennau et J. Verhaegen, *Droit pénal général*, Bruxelles, Bruylant, 1991, n° 269, p. 211.

(2) Memorie van toelichting: verwijzing naar artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de mens en de Fundamentele Vrijheden.

Inderdaad dient de vraag gesteld naar het aanvangspunt van de « redelijke termijn ». Prof. R. Verstraeten behandelt deze materie in zijn « Handboek Strafvordering » in de nummers 1091 en 1092. Hij leidt uit artikel 6.1 E.V.R.M. af dat de redelijke termijn begint te lopen vanaf het ogenblik waarop iemand het voorwerp uitmaakt van een « vervolging ». Het Europees Hof heeft beslist dat dit het geval is zodra de betrokkene beschuldigd is en op de hoogte is gebracht van deze beschuldiging.

Als van de in dit ontwerp voorgestelde mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, zal de klacht van het ondertussen meerderjarig geworden slachtoffer (veelal) het begin betekenen van het vooronderzoek en leiden tot de beschuldiging. En pas dan neemt de « redelijke termijn » een aanvang.

Het ware inderdaad aangewezen om in de memorie van toelichting de laatste paragraaf met betrekking tot artikel 1 als volgt te redigeren:

« Het was immers van belang niet te zeer af te wijken van de Belgische rechtsregels, hoewel bepaalde niet-Europese Staten zelfs iedere verjaringstermijn in dit verband hebben afgeschaft. »

een vreemde nationaliteit is, volgens bepaalde (onderstreping door ons) rechtsleer de staat van meerderjarigheid bepaald moet worden met verwijzing naar zijn persoonlijk statuut.

In de memorie van toelichting van voorliggend ontwerp wordt ook verwezen naar een naast familielid (dus mogelijk ook een ouder) onder wiens gezag en invloed het kind gebleven is. De voor art. 386 van het Strafwetboek door bepaalde auteurs opgebouwde redenering zou dus ook kunnen gelden voor voorliggend nieuw art. 24bis strafvordering.

Bedoeling was evenwel dat meerderjarigheid (en dus minderjarigheid) zou begrepen worden zoals vastgesteld in het Belgisch burgerlijk wetboek. Mij dunkt dat de problematiek opgelost kan worden door opname van volgende tekst in de memorie van toelichting, als 2^e paragraaf bij de verjaringstermijn:

« Onder het begrip meerderjarigheid dient begrepen de meerderjarige leeftijd, zoals die door de Belgische burgerlijke wet is vastgesteld. »

De eenvormige uitlegging van de wet, waartoe de rechtszekerheid noopt, zou beter gewaarborgd zijn indien de ontworpen tekst wordt gewijzigd.

4. De inleidende zin moet als volgt worden gesteld: « In de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering wordt een artikel 21bis ingevoegd, luidende: »

5. Het zou beter zijn het ontworpen artikel 24bis (dat artikel 21bis wordt) als volgt te stellen:

« In de gevallen bedoeld in de artikelen 372, 373, 375 ... vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt. »

Art. 2 (dat artikel 4 wordt)

In de inleidende zin schrijve men:

« ..., gewijzigd bij de wetten van 6 februari 1985 en 11 juli 1994, wordt ... ».

Art. 3

Overeenkomstig het gebruik behoort het artikel als volgt te worden gesteld:

« Artikel 3. In artikel 422bis van het Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 6 januari 1961, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de woorden « zes maanden » vervangen door de woorden « een jaar »;

2° het artikel wordt aangevuld met het volgende lid:

« ... (voorts zoals in het ontwerp) ».

Art. 4 (dat artikel 2 wordt)

De ontworpen bepaling kan niet in de vorm van een artikel 90ter worden opgenomen in het Wetboek van Strafvordering, daar zulk een artikel reeds is ingevoegd bij artikel 3 van de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennisnemen en opnemen van privécommunicatie en -telecommunicatie (Belgisch Staatsblad van 24 januari 1995).

De gemachtigde van de minister vraagt zich af of de tekst wel op de juiste plaats wordt ingevoegd.

Het zou beter zijn het artikel op te nemen in het thans opgeheven hoofdstuk VII van het Wetboek van Strafvordering, met als opschrift « Verhoor van minderjarige slachtoffers van bepaalde wanbedrijven ».

vreemde nationaliteit is, volgens bepaalde (onderstreping door ons) rechtsleer de staat van meerderjarigheid bepaald moet worden met verwijzing naar zijn persoonlijk statuut.

In de memorie van toelichting van voorliggend ontwerp wordt ook verwezen naar een naast familielid (dus mogelijk ook een ouder) onder wiens gezag en invloed het kind gebleven is. De voor artikel 386 S.W.B. door bepaalde auteurs opgebouwde redenering zou dus ook kunnen gelden voor voorliggend nieuw artikel 24bis strafvordering.

Bedoeling was evenwel dat meerderjarigheid (en dus minderjarigheid) zou begrepen worden zoals vastgesteld in het Belgisch burgerlijk wetboek. Mij dunkt dat de problematiek opgelost kan worden door opname van volgende tekst in de memorie van toelichting, als 2e paragraaf bij de verjaringstermijn:

« Onder het begrip meerderjarigheid dient begrepen de meerderjarige leeftijd, zoals die door de Belgische burgerlijke wet is vastgesteld. »

L'interprétation uniforme de la loi que commande la sécurité juridique serait mieux assurée par une modification du texte en projet.

4. Le texte néerlandais de la phrase liminaire doit être rédigé ainsi qu'il est indiqué dans la version néerlandaise du présent avis.

5. Il conviendrait de rédiger la fin de l'article 24bis (devenant l'article 21bis) en projet comme suit:

« ... qu'à partir du jour où la victime atteint l'âge de dix-huit ans ».

Art. 2 (devenant l'article 4)

Dans la phrase liminaire, on écrira:

« ... modifié par les lois des 6 février 1985 et 11 juillet 1994, ... ».

Art. 3

Conformément à l'usage, il convient de rédiger l'article comme suit:

« Article 3. — À l'article 422bis du Code pénal, inséré par la loi du 6 janvier 1961, sont apportées les modifications suivantes:

1° A l'alinéa 1er, les mots « six mois » sont remplacés par les mots « un an »;

2° l'article est complété par l'alinéa suivant:

« ... (la suite comme au projet) ».

Art. 4 (devenant l'article 2)

La disposition en projet ne peut pas être insérée dans le Code d'instruction criminelle, sous un article 90ter, car semblable article a déjà été inséré par l'article 3 de la loi du 30 juin 1994 relative à la protection de la vie privée contre les écoutes, la prise de connaissance et l'enregistrement de communications et de télécommunications privées (*Moniteur belge* du 24 janvier 1995).

Le délégué du ministre se demande si le texte est inséré à la meilleure place.

L'article trouverait mieux sa place dans le chapitre VII, actuellement abrogé, du Code d'instruction criminelle avec comme intitulé « De l'audition des mineurs victimes de certains délits ».

De inleidende zin van artikel 2 moet als volgt worden gesteld:

« *Artikel 2.* — Hoofdstuk VII en artikel 91, opgeheven bij de wet van 20 juli 1990, worden hersteld in de volgende lezing:

« Hoofdstuk VII

Verhoor van minderjarige slachtoffers van bepaalde wanbedrijven

Artikel 91. — Iedere minderjarige die ..., behalve wanneer het openbaar ministerie of de onderzoeksmagistraat ... (zoals in het ontwerp) », »

De kamer was samengesteld uit :

De heer J.-J. STRYCKMANS, kamervoorzitter;

De heren Y. BOUCQUEY en P. LIERNADY, staatsraden;

Mevrouw J. GIELISSEN, griffier.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer J.-J. STRYCKMANS.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J. REGNIER, eerste auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door mevr. C. DEBROUX, adjunct-referendaris.

De Griffier,
J. GIELISSEN.

De Voorzitter,
J.-J. STRYCKMANS.

La phrase liminaire de l'article 2 doit être rédigée comme suit:

« *Article 2.* — Le chapitre VII et l'article 91, abrogés par la loi du 20 juillet 1990, sont rétablis dans le texte suivant:

« Chapitre VII

De l'audition des mineurs victimes de certains délits

Article 91. — Tout mineur ... ».

La chambre était composée de :

M. J.-J. STRYCKMANS, président de chambre;

MM. Y. BOUCQUEY et P. LIERNADY, conseillers d'État;

Mme J. GIELISSEN, greffier.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. J.-J. STRYCKMANS.

Le rapport a été présenté par M. J. REGNIER, premier auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par Mme C. DEBROUX, référendaire adjoint.

Le Griffier,

J. GIELISSEN.

Le Président,

J.-J. STRYCKMANS.